

Vzpomínky při setkání téměř po šedesáti letech - Vzpomíná dcera zachránců Marie Šircová provdaná Kelnerová (*1925) a zachráněná Rachel Kvasgaltnerová provdaná Gellerová-Rabinovičová (*1925)

Naši rodiče Anna a Josef Šircovi měli kromě mne bratra Václava (*1919 †2002). V osadě Frankov (asi 6 km severo-východně od města Mlynova) jme měli poměrně dobře vybavené hospodářství o rozloze kolem 40 hektarů. V osadě byly další dvě usedlosti: Holátkových a Tichých. Takové samoty byly v těch těžkých dobách velmi vhodné pro ukrývání pronásledovaných Židů a naše osada nebyla výjimkou. Rodina Holátkova zachránila pětičlennou rodinu Tejtbaumových, u Tichých se schovávalo příležitostně několik osob a u nás, mimo jiné, dlouhodoběji Rachel Kvasgaltnerová z Mlynova.

Šlo samozřejmě o život. Před Němci se šlo uchránit, protože chodili jen ve dne a na samotě jsme z dálky mohli zpozorovat, že se někdo blíží. Horší to bylo v noci, kdy přicházeli banderovci. Žádali obilí, potraviny, šatstvo a odepřít by znamenalo si podepsat ortel smrti. Pátrali také po ukrytých Židech a běda nám všem, kdyby některého našli.

Pro potraviny si k nám chodilo mnoho Židů, kteří se ukrývali v lesích, ve stozích či ve stodolách. V kritických měsících měla maminka vždy k večeru navařený kotel bramborů a připraveno to, co jme mohli poskytnout: chléb (maminka pekla i dvakrát týdně vždy devět obrovských bochníků), pohankovou nebo ječnou kaši, zeleninu, sem tam slaninu a podobně.

Občas na naši samotu přijel i německý landvirt a běda, kdybychom neměli splněné povinné dodávky zemědělských produktů, nebo měli nehlášeného vepřika nebo dobytče. Jednou otce s Vaškem překvapil při vysekávání drážek na kamenných žernovech, určených pro zakázané mletí mouky. Každý ze dvou kamenných žernovů vážil alespoň sto kilogramů a jak je honem někam schovat? Stihli je na poslední chvíli zaházet haraburdím.

Bratr po dobu několika měsíců zachycoval rozhlasové zprávy z Moskvy a Londýna pro redaktora týdeníku Hlasatel, který vydávala a do mnohých volyňských českých vesnic tajně distribuovala ilegální organizace volyňských Čechů Blaník. Dost jsme s mámou zažily strachu, aby se to neprozradilo. Také šlo o krk. Však ten přijímač rodiče přivezli do Čech a ještě je někde na půdě.

Obdivuji a nesmírně ctím nejen své rodiče, ale všechny ty, kteří v těch těžkých dobách obstáli ve zkoušce člověčenství. Svoji maminku ctím za její nesmírnou obětavost, vynalézavost, pracovitost a nedovedu přesně říci za co ještě! Obstáli bychom v takové zkoušce my, naše děti, vnoučata? Dovede si někdo, kdo něco podobného nezažil, představit hrůzu, kterou prožívali zachránění, ale také jejich zachránci? Nabádejme naše potomky necht' dělají vše proto, aby se nic podobného nemohlo opakovat!

Holedeč u Žatce 3. listopadu 2002

Naši rodiče Šejna a Meiler Kvasgaltnerovi měli kromě mne také bratra (*1931) a předtím sestru (*1920), která však zemřela ve svých pěti letech na zánět mozkových blan. V městečku Mlynově vlastnili rodiče lékárnu, takže je znalo mnoho lidí ze širokého okolí. Do základní školy jsem chodila v Mlynově a ve 12 letech mne rodiče poslali do Rovna na střední židovskou školu s polským vyučovacím jazykem, kterou vedla židovská organizace Oswiata (Osvěta). Nedokončila jsem ji, protože v roce 1939 Německo přepadlo Polsko a Volyň zabral Sovětský svaz. Do přepadení SSSR Německem v roce 1941 jsem chodila do desetiletky a poněkud ovládla ruštinu a ukrajinštinu. Němci po obsazení Volyně zahnali Židy do ghatt Po dobu několika měsíců nám pomáhal Josef Širc z Frankova tím, že nám do ghatta přivážel potraviny. Když v létě roku 1942 začaly kolovat zprávy o přípravě likvidace Židů, tatínek dojednal s J. Šircem, že mne a bratra odveze do Frankova. Bratrovi se ale u Šircových stýskalo po mamince, stále k neutišení brečel, takže se nakonec vrátil do ghatta a byl, spolu s maminkou, na podzim roku 1942 zavražděn. Otec pracoval mimo ghetto jako laborant ve zvěrolékařské lékárně u dobrého člověka, ruského zvěrolékaře. V době uzavření ghatta a

očividné přípravy jeho likvidace na otce nějak Němci pozapomněli. Když se dověděl, že žena a syn zřejmě v ghettu zahynou, nevěděl ze zoufalství co dělá a mermomocí se chtěl vrátit do ghetta. Jeho zaměstnavatel, ruský zvěrolékař, ho uklidňovali a téměř násilím mu zabránil v tom, aby provedl nějakou nerozumnou věc. Vzpamatoval se, až když mu mnohokrát zdůraznil, že dcera je nyní v bezpečí a bude ho moc potřebovat.

Přibližně v březnu 1943 mi J. Širc sdělil, že banderovci se o mně dověděli a hrozí smrtí nejen mně, ale i Šircovým. Odvezl mne proto ke své sestře, provdané v obci Kneruty České, asi 12 kilometrů severo západním směrem od Frankova. Žila jsem tam v bezpečí, nemusela jsem se skrývat, pracovala jsem stejně, jako ostatní členové rodiny.

Po měsíci či dvou jsem dostala od otce dopis, vlastně jen několik slov, a já jsem se na základě toho rozhodla otce najít a snášet s ním dobré i zlé. Vyhledávání otce jsem začala u Šircových a od nich jsem se dověděla, že otec, spolu se skupinou stejných nešťastníků, se vydal směrem k velké ukrajinské obci Smordva, vzdálené od Frankova kolem patnácti kilometrů jižním směrem. Přesněji, nešli do vesnice, ale do velkých lesů v jejím okolí, kterým se říkalo smordovské. V této době se kolem osady Frankov vytvořila skupinka, která měla stejný záměr a já se s ní dostala ke svému otci. Ve smordovských lesích jsme žili v podzemních skrýších, nebo jsme se skrývali prostě v křovích a muži chodili do okolních obcí opatřovat jídlo. Takový život jsem snášela velmi těžce. Neustálý strach, zima, nedostatek jídla, hrozná hygienická podmínky oslabily můj organizmus natolik, že jsem již téměř nemohla chodit. Banderovci nás v lese vyhledávali a stříleli jako zvěř. Největší neštěstí mne však teprve čekalo. Otec šel s jedním jinochem vyžebrať potraviny, banderovci po nich stříleli, jinocha zranili, ale utekl a podal mi zprávu, že otce zastřelili. Stalo se to kolem začátku září 1943. Nedověděla jsem se, ani po válce, kde je otec pochován.

Uvědomili jsme si, že takto bychom v lese postupně zahynuli všichni. Proto jsme se společně rozhodli, že se vrátíme na osadu Frankov. Já jsem však sotva stála na nohou, byla jsem již natolik zesláblá a zejména apatická a morálně zdeptaná, že jsem nechtěla odejít. Pan Tetlbaum, který dobře znal mého otce, mne povzbuzoval a prohlásil, že zde nesmím zůstat i kdyby mne měl, těch asi patnáct kilometrů do Frankova, nést na zádech.

Bylo to těžká cesta. Sotva jsem se vlekla ale morální podpora, kterou mi cestou poskytovali spolutrpitele a zejména pan Tejtbaum mi pomohla, že jsem šla. Pomalu sice, ale sama. Cestou jsme se museli skrývat, naštěstí nebyla zima, takže jsme neprochladli a v zahradách nebo v polích jsme si mohli opatřit trochu potravy.

Panímáma Šircová nade mnou nejdříve spráskla ruce, ale hned a bez váhání se o mne začala starat. Vlastní maminka by se o mne nebyla starala lépe. Několikrát za sebou mne vykoupala v teplé vodě, zbavila vši, vyrážku a vředy mi léčila mastmi, každých patnáct až dvacet minut mi dávala lehce stravitelné jídlo, protože větší dávky jídla by mi mohly ublížit. Že mi připravili teplou a bezpečnou skrýš nemusím ani zdůrazňovat.

Po čase jsem se uzdravila a k mému nesmírnému potěšení Šircovi vzkázali moji dobré přítelkyni Ireně Šmidtové z Mlynova, že jsem u nich a spolu jsme prošeptaly na půdě špejcharu celou noc. Psychicky mi to velmi pomohlo. Za nějaký týden Rudá armáda osvobodila Mlynov a okolí a já jsem od Šircových nejdříve přišla do Mlynova, kde se mne ujali Šmidtovi a vzápětí jsem se připojila ke skupině Židů, kteří šli do města Dubna. Tam jsem poznala svého budoucího manžela Berka Gellera - Rabinoviče, syna obchodníka pivem v Mlynově. Znali jsme se pochopitelně z mládí a nyní chtěl, abychom se ihned stali manžely, ale na můj návrh jsme počkali až do konce války.

Ve Spojených státech amerických měli moje rodiče příbuzné a navrhovala jsem, abychom za nimi jeli, že nám určitě pomohou. Manžel však trval na tom, že svoji existenci založíme v Izraeli. Tak se také stalo. Přes polská města Bytom a Legnici jsme se dostali do Prahy. Do Prahy jsme již přijeli tři, přibyla dceruška Jaffka (Hezká) a prožívali jsme zde časově posunutou novomanželskou lůžku. Poznali jsme nejen krásy Prahy, ale také Karlových Varů, Mariánských Lázní a dalších míst. Manžel byl dobrý obchodník, proto jsme nouzi netrpěli, byl také zdatný vyjednávač a veškeré formality nezbytné pro cestu z Volyně přes Polsko, Prahu, Paříž do Izraele vyřizoval sám a já ani nevím jak. V Praze jsem se sešla opět s Irenou Šmidtovou, která jako československá vojenská zdravotnice působila na frontě a nyní chodila do vojenské zdravotnické školy. Přemlouvala jsem ji, aby s námi

jela do Izraele, ale nechtěla. V březnu 1948 jsme odjeli z Prahy do Paříže, odkud jsme Irenci poslali několik pohlednic. Pak bylo spojení mezi námi přerušeno a našly jsme se až po padesáti čtyřech letech. V listopadu 2002, jsme ji spolu s Jaffkou navštívily v Praze. Velmi mne překvapilo a potěšilo, že mi ukázala také moje pozdravy z Paříže.

V Izraeli to neměla naše rodina snadné. Manžel v důsledku útrap v Izraeli brzy onemocněl nejdříve srdeční chorobou a pak mozkovou trombózou. Zemřel za dvacet let poté. Naučila jsem se účetnictví, abych uživila rodinu a tuto profesi jsem vykonávala až do penzijního věku šedesáti let. Vzápětí jsem se zmohla na malý obchůdek s produkty pro správnou výživu. Nebyla to jen prodejna, ale zároveň poradna, místečko pro vlídné přesvědčování, že způsob života a stravování je nejdůležitější pro stav našeho zdraví. Za těch mnoho let jsem získala velký okruh zákazníků a zároveň mnoho přátel. Když jsem odešla ve svých sedmdesáti dvou letech opravdu do důchodu, nerada jsem se loučila se zákazníky a oni se mnou. Jaffka vystudovala fakultu historie a také filosofie a specializovala se na dějiny středověku a já jsem trojnásobnou babičkou a také prababičkou.

Jsem nesmírně šťastná, že se mi nyní podařilo setkat s Marií Šircovou provdanou Kelnerovou, jejíž rodiče nám poskytli pomoc v nejtěžších dobách a se svojí přítelkyní Irenou Malínskou - Šmidtovou, s kterou jsme se velmi sblížily v době, kdy jsme za německé nacistické okupace byly nasazeny na nucené práce a pracovaly jsme společně.

Praha dne 5. listopadu 2002 Redakčně upraveno podle zvukového záznamu.